

Foreløbig udgave

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

28. februar 2018 (*)

»Præjudiciel forelæggelse – statsstøtte – forordning (EF) nr. 1998/2006 – artikel 35 TEUF – de minimis-støtte i form af en skattelettelse – national lovgivning, hvorefter investering i fremstilling af produkter bestemt til eksport udelukkes fra denne skattelettelse«

I sag C-518/16,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sofiyski gradski sad (byretten i Sofia, Bulgarien) ved afgørelse af 26. september 2016, indgået til Domstolen den 4. oktober 2016, i sagen:

»ZPT« AD

mod

Narodno sabranie na Republika Bulgaria,

Varhoven administrativen sad,

Natsionalna agentsia za prihodite,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta, og dommerne C.G. Fernlund, J.-C. Bonichot (refererende dommer), A. Arabadjiev og E. Regan,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitssekretær: fuldmægtig M. Aleksejev,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 18. oktober 2017,

efter at der er afgivet indlæg af:

- »ZPT« AD ved advokati M. Ekimdzhev og K. Boncheva, advokati,
- Narodno sabranie na Republika Bulgaria ved T. Tsacheva, som befuldmægtiget,
- Varhoven administrativen sad ved G. Kolev og M. Semov, som befuldmægtigede,
- Natsionalna agentsia za prihodite ved B. Atanasov og I. Kirova, som befuldmægtigede,
- den bulgarske regering, ved E. Petranova og L. Zaharieva, som befuldmægtigede,

- den græske regering ved S. Charitaki og S. Papaioannou, som befuldmægtigede,
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato C. Colelli,
- Europa-Kommissionen ved L. Armati og P. Mihaylova samt ved E. Manhaeve, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 29. november 2017, afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører gyldigheden, i lyset af artikel 35 TEUF, af artikel 1, stk. 1, litra d), i Kommissionens forordning (EF) nr. 1998/2006 af 15. december 2006 om anvendelse af [...] artikel [107 TEUF og 108 TEUF] om de minimis-støtte (EFT 2006, L 379, s. 5) samt fortolkningen af denne bestemmelse.

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem på den ene side »ZPT« AD og på den anden side Narodno sabranie na Republika Bulgaria (Republikken Bulgariens parlament), Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol, Bulgarien) og Natsionalna agentsia za prihodite (Det Nationale Agentur for Indtægter, Bulgarien) vedrørende en erstatningspåstand som følge af en overtrædelse af artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Rådets forordning (EF) nr. 994/98 af 7. maj 1998 om anvendelse af artikel [107 TEUF og 108 TEUF] på visse former for horisontal statsstøtte (EFT 1998, L 142, s. 1) bemyndigede Kommissionen til bl.a. at udstede en forordning om, at visse støtteforanstaltninger, såkaldt »de minimis-støtte«, der ligger under et bestemt loft, ikke anses for at opfylde kriterierne i artikel 107, stk. 1, TEUF og derfor ikke er omfattet af anmeldelsespligten i artikel 108, stk. 3, TEUF.

4 På tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen var de bestemmelser, der regulerede vedtagelse af de minimis-støtte, indeholdt i forordning nr. 1998/2006, hvis artikel 1, stk. 1 havde følgende ordlyd:

»Denne forordning finder anvendelse på støtte til virksomheder i alle sektorer med undtagelse af:
[...]

d) støtte til aktiviteter, der er knyttet til eksport til tredjelande eller medlemsstater, nemlig støtte, der er direkte forbundet med de eksporterede mængder, etablering og drift af distributionsnet eller andre løbende udgifter i forbindelse med eksportvirksomhed

[...]«

5 Forordningens artikel 2 bestemte:

»1. Støtteforanstaltninger, der opfylder betingelserne i denne artikels stk. 2-5, anses ikke for at opfylde kriterierne i artikel [107, stk. 1, TEUF], og er derfor ikke omfattet af anmeldelsespligten i

artikel [108, stk. 3, TEUF].

2. Den samlede de minimis-støtte til en enkelt virksomhed må ikke overstige 200 000 EUR over en periode på tre regnskabsår. [...] Disse lofter gælder uanset de minimis-støttens form eller formål [...]«

[...]«

Bulgarsk ret

6 Artikel 182, stk. 2, i Zakon za korporativnoto podohodno oblagane (lov om selskabsskat) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer:

»Skattelettelsen, der udgør de minimis-støtte, finder ikke anvendelse på:

[...]

7) investering i aktiver, som anvendes til aktiviteter, der er knyttet til eksport til tredjelande eller medlemsstater.

[...]«

7 Artikel 184 i lov om selskabsskat foreskriver:

»De skattepligtige er omfattet af en samlet fritagelse for selskabsskat af den skattepligtige fortjeneste, som de opnår ved produktionsvirksomhed, herunder lønproduktion, såfremt nedenstående kumulative betingelser er opfyldt:

1) Den skattepligtige person udøver kun produktionsvirksomhed i kommuner, hvor arbejdsløsheden i året før det løbende år var mindst 1,35 gange højere end den gennemsnitlige arbejdsløshed i Bulgarien i samme periode

2) betingelserne i:

a) artikel 188 i tilfælde af de minimis-støtte er opfyldt

[...]«

8 Lovens artikel 188 bestemmer:

»1. En skattelettelse udgør de minimis-støtte, når de minimis-støttebeløbet, som den skattepligtige har modtaget i løbet af de sidste tre år, herunder det løbende år, uanset form og oprindelse, ikke overstiger et beløb, der i [bulgarske leva (BGN)] svarer til 200 000 EUR [...]

2. De midler, der svarer til skattefritagelsen som omhandlet i artikel 184, skal investeres i materielle eller immaterielle anlægsaktiver i overensstemmelse med regnskabslovgivningen inden for en frist på fire år fra begyndelsen af det år, for hvilket skatten eftergives.

[...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 ZPT er et selskab efter bulgarsk ret, der udøver tre produktionsaktiviteter, som er teknologisk adskilt på selvstændige produktionssteder, nemlig fremstilling af hulprofilrør og runde rør, af koldvalsede og foldede profiler og sikkerhedsudstyr i stål til veje, varmforzinkning samt

elektrolytisk (galvanisk) forzinkning eller koldforzinkning af enkeltdele.

10 I sin selvangivelse for 2008 angav ZPT, at selskabet ønskede at blive fritaget for selskabsskat i henhold til artikel 184 i lov om selskabsskat svarende til et beløb på 140 677,51 BGN (ca. 70 000 EUR).

11 Ved en skattekontrolafgørelse af 5. marts 2010, blev denne skattefritagelse afslået med den begrundelse, at de investeringer, som ZPT ønskede skattefritagelse for, var blevet foretaget i produktionssteder, hvori der blev fremstillet produkter, der var bestemt til at blive eksporteret, og sådanne investeringer var udelukket fra skattefritagelse i henhold til artikel 182, stk. 2, nr. 7), i lov om selskabsskat.

12 Den 21. maj 2010 anlagde ZPT et søgsmål til prøvelse af denne afgørelse ved Administrativen sad – grad Burgas (forvaltningsdomstolen i Burgas, Bulgarien). Ved dom af 12. januar 2011 annullerede denne domstol den pågældende skattekontrolafgørelse, idet domstolen fandt, at afslaget på skattefritagelsen ikke var begrundet, eftersom den selvstændige aktivitet koldforzinkning af enkeltdele, hvori ZPT havde erklæret at ville foretage de nødvendige investeringer, ikke havde givet anledning til eksport, og den fireårige frist, hvor sagsøgeren kunne investere de beløb, der svarede til skattefritagelsen, ikke var udløbet.

13 Ved dom af 27. december 2011, som blev afsagt i appelsagen og blev endelig, ophævede Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) den pågældende dom og gav ikke ZPT medhold i søgsmålet til prøvelse af skattekontrolafgørelsen. Den pågældende domstol fastslog, at investeringerne var foretaget i produktionsstedet varmforzinkning, og at produkterne herfra var blevet eksporteret, og vurderede derfor, at betingelsen i artikel 182, stk. 2, nr. 7, i lov om selskabsskat om en investering i aktiver, der ikke er knyttet til eksport til tredjelande eller medlemsstater, ikke var opfyldt, og at skattefritagelsen under disse omstændigheder skulle anses for statsstøtte, der virker konkurrencefordrejende på det indre marked.

14 ZPT har ved Sofiyski gradski sad (byretten i Sofia, Bulgarien) søgt at få fastslået, at Republikken Bulgariens parlament, Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) og Det Nationale Agentur for Indtægter, er erstatningsansvarlige som følge af disse institutioners tilsidesættelse af EU-retten. Selskabet har påberåbt sig at have ret til erstatning på et beløb svarende til den skattefritagelse, der var blevet nægtet, med tillæg af renter.

15 Sofiyski gradski sad (byretten i Sofia) ønsker oplyst, om den begrænsning, der er fastsat af den nationale lovgiver i artikel 182, stk. 2, nr. 7, i lov om selskabsskat, er forenelig med artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006.

16 Under disse omstændigheder har Sofiyski gradski sad (byretten i Sofia) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Har EU-retlige gennemførelsesbestemmelser som forordning nr. 1998/2006 direkte virkning og direkte gyldighed, og tilsidesættes disse principper i bekræftende fald ved en national bestemmelse, som indsnævrer eller begrænser anvendelsesområdet for den EU-retlige forskrift?

2) Er statsstøtte i form af en skattelettelse forenelig med konkurrencen på det indre marked, hvis støtten investeres i aktiver, som anvendes til at fremstille produkter, som til dels eksporteres til tredjelande eller medlemsstater?

3) Er fremstilling af eksportvarer under anvendelse af aktiver, som er erhvervet med statsstøttemidler, en aktivitet, der er direkte forbundet med de eksporterede mængder som omhandlet i artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006? Såfremt spørgsmålet besvares

benægtende: Har medlemsstaterne mulighed for at indføre yderligere begrænsninger i national ret for eksportører af produkter, som er fremstillet med aktiver, som stammer fra investeringen af en skattelettelse? Såfremt spørgsmålet besvares bekræftende: I hvilket forhold står denne bestemmelse til artikel 35 TEUF om forbud mod kvantitative udførselsrestriktioner såvel som alle foranstaltninger med tilsvarende virkning mellem medlemsstaterne, og foreligger der forskelsbehandling og en tilsidesættelse af princippet om varernes frie bevægelighed?

4) Er det i henhold til artikel 1 i forordning nr. 1998/2006 tilladt at nægte en juridisk person et krav i henhold til EU-retten på en finansiel de minimis-støtte, før udløbet af den i den nationale [lov] fastsatte frist på fire år, inden for hvilken den pågældende investering skal foretages, blot fordi den pågældende person i denne periode også har investeret midler i andre, selvstændige og særskilte strukturer i sin virksomhed, som udfører eksport?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Om formaliteten

17 Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) har bestridt, at anmodningen om præjudiciel afgørelse kan antages til realitetsbehandling.

18 For det første finder den pågældende domstol, at anmodningen hverken er relevant eller nødvendig, eftersom den forelæggende ret kun skal tage stilling til, om der foreligger en klar overtrædelse af EU-retten og en årsagssammenhæng mellem denne angivelige overtrædelse og de påståede tab.

19 I denne forbindelse bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at der i denne henseende er en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante. Domstolen kan desuden kun afvise at træffe afgørelse om en anmodning fra en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (jf. bl.a. dom af 22.9.2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, præmis 33).

20 I det foreliggende tilfælde skal det konstateres, at ZPT i hovedsagen søger at få fastslået, at den bulgarske stat er erstatningsansvarlig som følge af afgørelsen fra Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) og af de angivelige overtrædelser af EU-retten, der kan tilregnes Republikken Bulgariens parlament og Det Nationale Agentur for Indtægter. Den forelæggende ret ønsker imidlertid med spørgsmålene netop at få afgjort, om de i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelser er i strid med de EU-retlige regler om statsstøtte eller om varernes frie bevægelighed. På denne baggrund kan anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke anses for at være åbenbart irrelevant.

21 For det andet har Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) gjort gældende, at den forelæggende ret med sit præjudicielle spørgsmål søger at opnå en fornyet prøvelse af en national afgørelse, der har fået retskraft, og som ikke kan anfægtes, end ikke til afhjælpning af en overtrædelse af EU-retten. Af samme grund har anmodningen ikke en præjudiciel karakter.

22 Det bemærkes, at denne argumentation dels vedrører realiteten af anmodningen om præjudiciel afgørelse og ikke, om den kan antages til realitetsbehandling. Dels har et søgsmål,

hvorunder staten søges draget til ansvar, ikke den samme genstand og angår ikke nødvendigvis de samme parter, som det søgsmål, der resulterede i den retskraftige afgørelse. Det følger heraf, at princippet om retskraft ikke er til hinder for at anerkende et princip om, at staten er erstatningsansvarlig for afgørelser truffet af en ret i sidste instans (dom af 30.9.2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, præmis 39 og 40).

23 For det tredje er den præjudicielle forelæggelse i strid med de bulgarske domstoles procesautonomi og de regler om fordeling af retternes kompetence, der er fastsat i den bulgarske forfatning, eftersom de civile domstole, som den forelæggende ret er en del af, ikke har kompetence til at fastslå, at der foreligger uregelmæssigheder ved en afgørelse afsagt af forvaltningsdomstolene.

24 Det følger imidlertid af princippet om procesautonomi, at det i mangel af EU-retlig regulering tilkommer den enkelte medlemsstat i sin retsorden at bestemme, hvilken ret der er kompetent til at træffe afgørelse i sager om erstatning for overtrædelse, der skyldes en afgørelse truffet af en ret i sidste instans (dom af 30.9.2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, præmis 59). Inden for disse rammer tilkommer det ikke Domstolen at udtale sig om, hvilken ret der har kompetence til at afgøre et erstatningssøgsmål som det, der er anlagt ved den forelæggende ret (dom af 23.11.2017, CHEZ Electro Bulgaria og Frontex International, C-427/16 et C-428/16, EU:C:2017:890, præmis 30).

25 For det fjerde har Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) på grundlag af artikel 94 i Domstolens procesreglement fremsat en række indvendinger, hvorefter anmodningen om præjudiciel afgørelse faktisk og retligt er upræcis, endog urigtig, savner forbindelse med tvisten i hovedsagen og lider af en begrundelsesmangel.

26 For det første indeholder anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke en fremstilling af de faktiske oplysninger, som ligger til grund for den i strid med procesreglementets artikel 94 og gengiver endog i det fjerde spørgsmål hovedsagens faktiske omstændigheder urigtigt. Det bemærkes, at forelæggelsesafgørelsen indeholder en tilstrækkeligt detaljeret fremstilling af hovedsagens faktiske omstændigheder. Hvad angår den angivelige urigtige gengivelse af de faktiske omstændigheder, omfatter den i realiteten en drøftelse af den retlige kvalifikation af ZPT's anlæg, som henhører under den forelæggende rets enekompetence, og som er uden indflydelse på de besvarelser, der skal gives på de spørgsmål, der er rettet til Domstolen.

27 For det andet bemærkes, at selv om det første spørgsmål ikke i sig selv henviser præcist til de omhandlede nationale bestemmelser eller til det rejste problem vedrørende deres sammenhæng med forordning nr. 1998/2006, indeholder forelæggelsesafgørelsen til gengæld alle de forklaringer, der er nødvendige i denne forbindelse.

28 For det tredje er det korrekt, at det andet spørgsmål, som vedrører foreneligheden af en statsstøtte til produkter, der eksporteres, med konkurrencen i det indre marked, er formuleret i upræcise vendinger. Det påhviler imidlertid med henblik på at give et hensigtsmæssigt svar i givet fald Domstolen at omformulere de spørgsmål, der forelægges den (jf. bl.a. dom af 17.10.2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, præmis 30).

29 I denne forbindelse ønsker den forelæggende ret med det andet spørgsmål oplyst, i hvilket omfang princippet om varernes frie bevægelighed er til hinder for en støtte selv en de minimis-støtte til produkter, der eksporteres. Eftersom det følger af fast retspraksis, at den afledte ret skal fortolkes i overensstemmelse med den primære EU-ret, kan princippet om varernes frie bevægelighed påvirke fortolkningen af artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006, som er genstand for de øvrige spørgsmål.

30 For det fjerde har Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) med rette gjort gældende, at den forelæggende ret ikke udtrykkeligt har angivet begrundelsen for, at den har rejst tvivl om gyldigheden af artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 198/2006 i forhold til artikel 35 TEUF i det tredje spørgsmåls tredje del. Denne begrundelse kan imidlertid udledes af de øvrige præjudicielle spørgsmål. Det vil nemlig være til en vis nytte for den nationale domstol at få oplyst, om den bestemmelse i den afledte ret, som den anmoder Domstolen om at fortolke med henblik på en bedømmelse af lovligheden af de omhandlede nationale bestemmelser, er ugyldig i forhold til artikel 35 TEUF.

31 For det femte er Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) af den opfattelse, at der ikke kan foreligge en sagsøgt i en sag om erstatning af tab som følge af en af denne domstol påstået overtrædelse af EU-retten, uden at princippet om kompetencefordelingen, kravet om dommerens uafhængighed og upartiskhed og de kompetencer og det hierarki for retterne, som er fastsat i den bulgarske forfatning, tilsidesættes.

32 Det bemærkes, at i henhold til artikel 23, stk. 2, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og procesreglementets artikel 96, stk. 1, litra a), kan bl.a. hovedsagens parter afgive indlæg for Domstolen i forbindelse med en præjudiciel procedure. Egenskaben som hovedsagens parter i henhold til hvilken Varhoven administrativen sad (øverste forvaltningsdomstol) blev opfordret til at afgive indlæg i nærværende sag henhører imidlertid udelukkende under den nationale domstols bedømmelse på baggrund af de i national ret fastsatte regler. Under alle omstændigheder foreligger der ingen pligt for parterne i hovedsagen til at afgive indlæg for Domstolen under den præjudicielle procedure.

33 Under disse omstændigheder kan anmodningen om præjudiciel afgørelse antages til realitetsbehandling.

Om realiteten

Det tredje spørgsmåls tredje del

34 Med det tredje spørgsmåls tredje del ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 i lyset af artikel 35 TEUF er ugyldig.

35 I henhold til traktatens artikel 107, stk. 1, »er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med det indre marked, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne«. Artikel 108, stk. 3, TEUF, bestemmer, at »Kommissionen skal underrettes så betids om enhver påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, at den kan fremsætte sine bemærkninger hertil«.

36 Imidlertid kan Rådet Den Europæiske Union i overensstemmelse med artikel 109 TEUF udstede de fornødne forordninger med henblik på især at fastlægge betingelser for anvendelsen af artikel 108, stk. 3, samt de former for støtte, som skal være undtaget fra den i den sidstnævnte bestemmelse fastsatte fremgangsmåde (jf. i denne retning dom af 21.7.2016, Dilly's Wellnesshotel, C-493/14, EU:C:2016:577, præmis 33). Forordning nr. 994/98 bemyndigede således Kommissionen til at udstede en forordning om, at støtteforanstaltninger, der ligger under et bestemt loft, ikke er undergivet den anmeldelsesprocedure, der er fastsat i artikel 108 TEUF.

37 Ved forordning nr. 1998/2006 fastsatte Kommissionen for en treårig periode loftet for, hvornår statsstøtte, der holder sig under dette loft, skal anses for ikke mærkbart at påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne og følgelig ikke skal anmeldes til Kommissionen.

Forordningen udelukker imidlertid visse former for støtte, navnlig i henhold til forordningens artikel 1, stk. 1, litra d), »støtte til aktiviteter, der er knyttet til eksport til tredjelande eller medlemsstater, nemlig støtte, der er direkte forbundet med de eksporterede mængder, etablering og drift af distributionsnet eller andre løbende udgifter i forbindelse med eksportvirksomhed«.

38 Artikel 35 TEUF forbyder kvantitative udførselsrestriktioner såvel som alle foranstaltninger med tilsvarende virkning mellem medlemsstaterne.

39 Bedømmelsen af foreneligheden af artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 med disse sidstnævnte bestemmelser giver anledning til tre indledende bemærkninger.

40 For det første gælder forbuddet mod kvantitative restriktioner samt foranstaltninger med tilsvarende virkning både for EU-myndighederne og for medlemsstaterne, således at der kan rejses tvivl om en bestemmelse i den afledte ret på dette grundlag, herunder gennem et præjudicielt spørgsmål til vurdering af gyldigheden (jf. i denne retning dom af 17.5.1984, Denkavit Nederland, 15/83, EU:C:1984:183, præmis 15).

41 For det andet bemærkes, at mens artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 omhandler eksport til tredjelande eller medlemsstater, finder artikel 35 TEUF kun anvendelse på varers bevægelighed mellem medlemsstaterne. Denne forordnings artikel 1, stk. 1, litra d), kan derfor, for så vidt som den vedrører eksport til tredjelande, ikke være i strid med artikel 35 TEUF.

42 For det tredje indfører artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 ikke i sig selv kvantitative udførselsrestriktioner. Der skal derimod foretages en bedømmelse af, om denne bestemmelse kan kvalificeres som en »foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ udførselsrestriktion«.

43 I denne forbindelse har Domstolen fastslået, at en national foranstaltning, som finder anvendelse på alle erhvervsdrivende, som driver virksomhed på det nationale område, som i højere grad påvirker varer, som forlader udførselsmedlemsstatens marked, end markedsføringen af varerne på denne medlemsstats indenlandske marked, henhører under forbuddet i artikel 35 TEUF (dom af 21.6.2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

44 Det fremgår af denne definition, at kvalificeringen som en »foranstaltning med virkning svarende til en kvantitativ udførselsrestriktion« forudsætter hindringer for samhandelen (dom af 21.6.2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, præmis 42). Selv de mindste restriktive virkninger er retsstridige (dom af 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française og gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, præmis 52), forudsat de ikke er for usikre og indirekte (dom af 21.6.2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

45 Forbuddet mod støtte, der er knyttet til eksport til medlemsstater, selv såfremt den ikke overstiger den minimumstærskel, der er fastsat i artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006, er i sig selv uden påvirkning af samhandelen, eftersom den alene pålægger medlemsstaterne at afstå fra at tildele en bestemt form for støtte. Bestemmelsen udgør derfor ikke en foranstaltning med tilsvarende virkning, der er forbudt i henhold til artikel 35 TEUF.

46 Det følger dog navnlig af det indre markeds grundlæggende regler og den generelle støtteordning, der er en del af disse, at udelukkelsen af støtte til eksport fra anvendelsesområdet for forordning nr. 1998/2006 er begrundet i forhold til selve formålet med artikel 107 TEUF. Ifølge denne artikel er statsstøtte nemlig uforenelig med det indre marked »i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne«. Eksportstøtte også af beskedent omfang skal imidlertid

henregnes til støtte, der kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne, både direkte ved at der tildeles en konkurrencemæssig fordel til produkter, der eksporteres, og indirekte ved at andre medlemsstater tilskyndes til at iværksætte symmetriske modforanstaltninger med henblik på at kompensere for denne konkurrencemæssige fordel. Som Kommissionen har gjort gældende under retsmødet, ville det i særlig grad underminere det indre marked at tillade en sådan støtte.

47 Det følger heraf, at artikel 35 TEUF ikke kan begrunde en foranstaltning, der er i strid med artikel 107 TEUF. Begrundelsen for, at Domstolen har fastslået, at bestemmelserne i EUF-traktaten om statsstøtte ikke i noget tilfælde kan tjene som grundlag for at ophæve virkningerne af traktatens bestemmelser om frie varebevægelser, gælder nemlig ligeledes den omvendte påstand, nemlig at disse bestemmelser og regler forfølger samme formål, som er at sikre frie varebevægelser mellem medlemsstaterne på normale konkurrencevilkår (dom af 5.6.1986, Kommissionen mod Italien, 103/84, EU:C:1986:229, præmis 19, og af 20.3.1990, Du Pont de Nemours Italiana, C-21/88, EU:C:1990:121, præmis 19-21).

48 Det tredje spørgsmåls tredje del skal derfor besvares med, at gennemgangen heraf intet har frembragt, der kan rejse tvivl om gyldigheden af artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006.

Det første og det andet spørgsmål, de to første dele af det tredje spørgsmål og det fjerde spørgsmål

49 Med det første og det andet spørgsmål, de to første dele af det tredje spørgsmål og det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006, skal fortolkes således, at den er til hinder for bestemmelser i national ret såsom de i hovedsagen omhandlede, der udelukker investering i aktiver, som anvendes til aktiviteter, der er knyttet til eksport, fra at opnå en skattelettelse, som udgør de minimis-støtte.

50 Det skal for det første bemærkes, at bestemmelserne i artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 skal placeres i forordningens samlede kontekst, som har til formål at gøre det muligt at undtage statsstøtte, der udgør et begrænset beløb, fra reglen om anmeldelse til Kommissionen forud for iværksættelsen.

51 Artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 har til formål at begrænse det mulige anvendelsesområde for denne undtagelse ved at udelukke støtte til eksport fra undtagelsen. Forbuddet udgør således en tilbagevenden til det i traktaten fastsatte princip om forbud mod statsstøtte. Det kan derfor ikke fortolkes strengt.

52 Det bemærkes for det andet, at forordning nr. 1998/2006 i intet tilfælde har haft til formål og endvidere ikke lovligt har kunnet indebære, at medlemsstater pålægges at tildele en bestemt støtte eller pålægges at anvende alle de muligheder for undtagelse, der gives i forordningen.

53 Det er med disse forbehold, at den forelæggende rets spørgsmål skal besvares.

54 Artikel 184 og 188 i lov om selskabsskat indrømmer en skattefritagelse svarende til et beløb, der ligger under det loft, der er fastsat ved forordning nr. 1998/2006, til virksomheder, der udøver en produktionsvirksomhed i en kommune, hvori arbejdsløsheden ligger klart over det nationale gennemsnit, forudsat at beløbet fra skattefritagelsen investeres inden for en frist på fire år fra begyndelsen af det år, for hvilket skatten eftergives. I henhold til lovens artikel 182, stk. 2, nr. 7), finder skattelettelsen ikke anvendelse på »investering i aktiver, som anvendes til aktiviteter, der er knyttet til eksport til tredjelande eller medlemsstater«. Republikken Bulgarien tilsigtede herved at efterkomme artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006, som udelukker anvendelse af de minimis-reglen på støtte, der tilgodeser eksport.

55 Artikel 1, stk. 1, litra d) i forordning nr. 1998/2006 udelukker ikke enhver støtte, der kan have indvirkning på eksporten, men kun den støtte, der gennem den måde, hvorpå den er udformet, har som direkte formål at støtte salg til en anden medlemsstat. Det er kun »støtte, der er direkte forbundet med de eksporterede mængder«, støtte vedrørende etablering og drift af distributionsnet eller støtte vedrørende andre løbende udgifter i forbindelse med eksportvirksomhed, der kan anses for sådan støtte.

56 Det følger heraf, at en støtte til investering, forudsat, at den ikke under den ene eller den anden form i princippet og med hensyn til størrelsen fastsættes ved mængden af eksportvarer, ikke udgør »støtte til aktiviteter, der er knyttet til eksport«, som omhandlet i artikel 1, stk. 1, litra d) i forordning nr. 1998/2006 og således ikke omfattes af denne bestemmelses anvendelsesområde, selv ikke såfremt de herved støttede investeringer fremmer udvikling af produkter, der er bestemt til eksport.

57 I modsat fald, dvs. såfremt en støtte til investering fastsættes ved mængden af eksportvarer, og såfremt den følgelig omfattes af anvendelsesområdet for artikel 1, stk. 1, litra d) i forordning nr. 1998/2006, er den udelukket fra at være omfattet af de minimis-reglen. Fortolket således er bestemmelserne i artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 ikke til hinder for bestemmelser i national ret, såsom bestemmelserne i artikel 182, stk. 2, nr. 7) i lov om selskabsskat, eftersom disse sidstnævnte af den nationale domstol skal fortolkes således, at de omfatter den samme udelukkelse, hvilket ordlyden giver mulighed for.

58 Det første og det andet spørgsmål, de to første dele af det tredje spørgsmål og det fjerde spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for bestemmelser i national ret såsom de i hovedsagen omhandlede, der udelukker investering i aktiver, som anvendes til aktiviteter, der er knyttet til eksport, fra at opnå en skattelettelse, som udgør de minimis-støtte.

Sagsomkostninger

59 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) **Gennemgangen af det tredje spørgsmåls tredje del har intet frembragt, der kan anfægte gyldigheden af artikel 1, stk. 1, litra d), i Kommissionens forordning (EF) nr. 1998/2006 af 15. december 2006 om anvendelse af [...] artikel [107 TEUF og 108 TEUF] om de minimis-støtte.**

2) Artikel 1, stk. 1, litra d), i forordning nr. 1998/2006 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for bestemmelser i national ret såsom de i hovedsagen omhandlede, der udelukker investering i aktiver, som anvendes til aktiviteter, der er knyttet til eksport, fra at opnå en skattelettelse, som udgør de minimis-støtte.

Underskrifter

*— Processprog: bulgarsk.